

Burðardyggar verkætlanir og førleikafæ

Nøkur orð í kjalarvørrinum av avtaluni frá 17. november í ár

Sjónar-mið

Tað hevur verið tosað og skrivað nógv um seinastu avtaluna millum donsku Ríkisstjórnina og Føroya Landsstýri. Í tí fylgjandi verða gjørdar nakrar viðmerkingar til partin av avtaluni, ið snýr seg um at fáa gongd á føroyska vinnulívið aftur.

Avtalað er, at nakrar danskar vinnufremjandi skipanir verða settar í gildi í Føroyum, og at ein

grunnur til vinnufremjandi endamálið verður settur á stovn. Stovnsfæði verður 200 mill. kr. harav 100 mill. kr. frá dønnum og 100 mill. kr. frá føroyingum.

Høvuðsendamálið við donskum vinnufremjandi skipanum er at taka tapsvanda sum vanligir lánstovnar ikki eru sinnaðir at taka, soleiðis at burðardyggar verkætlanir hava møguleika at bera ávøkstur og geva eitt langsiðt samfelagsligt ávæst.

Í fjølmíðlunum hevur ein fingið ta fatan, at fólk

skilja burðardyggar verkætlanir sum verkætlanir uttan vága. Men hetta er ikki so. Burðardyggar verkætlanir eru verkætlanir, ið eru væl gjøgnumarbeiddar og har ein kann ávísar sannlíkindi fyri, at verkætlanin við kendum tapsvanda kann bera seg.

Grunnurin til vinnufremjandi endamálið er óivað parturin av avtaluni, ið hevur fingið størstu umtalu í fjølmíðlunum. Tað er tó ikki komið greitt fram, hvussu hesin grunnur er ætlaður at virka. Menn hava verið ósamdir á máli um, hvussu og hvat hesin peningur skal nýtast til, soleiðis at samfelagið fær sum mest burtúr. Onkur hevur tosað um at keypa frystan fisk, onnur hava nevnt, at peningurin skal nýtast til verkætlanir í sambandi við, at stongdu flakavirkini verða latin upp aftur o.s.fr.

Bankar og Sparikassar figga vanliga burðardyggar verkætlanir, har tryggin stendur í rimiligt mál við ein møgulan tapsvanda. Skal verulig nytta fáast úr grunninum, so má hann gerast eitt alternativ til vanliga peningastovns figging, soleiðis at hann tekur stórra tapsvanda – og kanska eisini tekur stórra vinning, um ætlanin eydnast.

Í framkomnum ídnaðarlondum verður arbeitt sera virkið við at gera livilíkindini og vakstrarmøguleikarnar so góðar sum møgulegt fyri smærri virki og nýggjar verkætlanir. T.d. í Danmark finst ein heil ráðharrastova, ið tekur sær av hesum málsøki. M.a. verður nógv arbeitt við spurninginum um at fáa sum mest burtúr úr vágaðum kapitali (risikovillig kapital). Tað er ikki nóg mikið at virkni kunnu læna pening. Menn tykjast vera samdir um, at tað hevur eins stóran týdning, at tey smá, nýggju virkni fáa tilfóru »professionella« ráðgeving saman við peninginum. Her verður serliga hugsað um ráðgeving í sambandi við leiðslu, vørmenning,

marknaðartøring. Eisini er týðningarmikið at fáa skapt eitt kontaktnet til onnur smærri virkir. Orsøkin er, at smærri virkir, sum standa í vøkstri, ikki hava orku til at taka sær av øllum tí, ið krevst av einum slíkum virki. Í hesum sambandi verður hugtakið førleikafæ (kompetent kapital) vanligi nýt um pening, ið verður læntur til virkir og verkætlanir, har ráðgeving og ávirkan fylgir við.

Hetta verður gjørt á ymiskan hátt. Tað kann verða givið beinleiðis lán við ávirkan, sum hesin grunnur, ella sum stuðul við ymiskum treytum. Ein vælkend skipan, har førleikafæ verður nýtt, er skipanin við framtaksfeløgum ella »venture« feløgum, hvørs endamálið er at seta eiginpening í virkir og fáa beinleiðis ávirkan á feløg, ið hava ein vakstrarmøguleika. Henda hugsjón byggir á, at framtaksfelagið setur pening í eina verkætlan og fær beinleiðis ávirkan á verkætlanina, svarandi til ta peningagjöld, sum framtaksfelagið hevur innskotið. Hetta er ein av orsökunum til, at framtaksfeløg kunnu taka stórra vága enn vanligir peningastovnar. Framtaksfelagið fær sostatt eisini møguleika at ávirka avkastid. Í Europa samstarva hesi framtaksfeløg í netverki, soleiðis at vitan og royndir verða spjadd runt millum felögin, ið samstarva. Í Danmark hava framtaksfelögin virkað í øllum 80'um. Tey mest umtalaðu eru ivaleyst Dansk Udviklings Finansiering A/S, vanliga nevnt DUF og 2M Invest A/S. DUF hevur higartil gjørt ilögur í fleiri vinnugreinar, meðan 2M Invest bert ger ilögur í informasjons tøkni. Í Føroyum hevur eisini verið uppá tal at seta eitt framtaksfelag á stovn, hetta verður gjølla viðgjørt í rapportini frá føroysku endurreisingsnevndini.

Her í Føroyum kenna vit almennar grunnar, ið hava lánt út vágaðusan pening. Ídnaðargrunnurin og Menningargrunnurin hava lánt hópin av peningi út, ta tó hesir hava virkað. Neyvan kann úrslitið av hesum útláns-virksemi nýtast sum grundarlag fyri hesum nýggja grunni. Hesir almennu grunnar hava í høvuðsheitum virkað sum vanligir figgingarstovnar, við tí einasta muni, at kapitalurin hevur verið vágfúsar (risikovilligur). Teir hava ikki roynt at fáa beinleiðis ávirkan á raksturin á verkætlanini. Soleiðis sum hesir grunnar vóru skipaðir, mundi eins lík ávirkan neyvan heldur verið gagnlig.

Út frá teirri vitan, vit hava í dag, er tað neyvan nakar ivi um, at skal sum mest fáast burtúr úr hes-

um 200 mill. kr. í grunninum til vinnufremjandi endamálið, má hesin verða útlántur sum førleikafæ. So kemur sjálvandi spurningurin, hvussu hetta kann gerast á skilabesta hátt. Um hetta verður skipað sum framtaksfelag, ella á einhvønn annan hátt, kann verða skiftið orð um. Tað, ið umræður er, at peningur verður veittur til vinnulívið saman við professionellari ráðgeving og ávirkan á verkætlanina. Tað er tó ein vansi við at lata almennan pening, sum hesin grunnur jú er, virka sum førleikafæ. Tað er ikki natúrgivið, at tær avgerðir, ið verða tiknar, eru reit ræðonellar. Politisk áhugamál kunnu verða tikið við í myndina.

Tað er ivaleyst soleiðis, at tørvurin á førleikafæi er stórri í Føroyum enn í Danmark, av tí at vitanarinfrastrukturin ikki er serliga væl útbýgdur í Føroyum. Við vitanarinfrastrukturni meinast í hesum føri, møguleikan hjá virkjum og einstaklingum at fáa røttu vitan, til rætta tíð, á rætta stað.

Hesir nýggju møguleikar við avtaluni frá 17. november 1994, kunnu verða við til at skapa eitt meira fjølbroytt vinnulív í Føroyum enn vit kenna í dag. Hetta verða vit allarhelst noydd til, um vit ætla at fáa ein nøkulunda stóðugan búskap aftur, sum krevst í einum vælferðarsamfelag, sum vit hóast alt, enn meta Føroyar at vera.

Í seinastuni hevur verið framført, at tað eigur ikki at vera nakað til hindurs fyri, at skapandi (innovativ) vinna kann fáa livilíkindi í Føroyum. Skapandi virkir kappast við at vørmenninga, og alla tíðina verða fyrst á marknaðinum við nýggjum vörum. Flestu fortreytirnar fyri skapandi virkjum eru til staðar í Føroyum. Ein hin týðningarmesta fortreytin er, at vit hava eina vælútbúna arbeidsmegi. Ein týðningarmikið fortreyt er tó ikki til staðar í Føroyum í dag, og sum skal vera til staðar hjá eini skapandi vinnu. Fyri at smærri skapandi virkir skulvirka og vaksa, skal tað finnast ein skipan, ið tilfórir vitan til virkið. Tann vitan, her er talan um, er vitan um leiðslu, vørmenning, framleiðslu og vitan um marknaðir. Í grannalondum okkara verða tær sokallaðu tøkni- og tekniskar tænastustovnar nýttar til hetta endamálið.

Ein kann so spyrja seg sjálfan, um tað er møgulegt at hava slíkar tøkni- og tekniskar tænastustovur í Føroyum, nú tá ið allir landsins stovnar verða niðurskornir. Tað er helst so, at vit ikki hava ráð at hava sjálfstøðugar tøkni- og tekniskar tænastustovur, sum tórnar eru í løtuni. Tað er tó eftir okkara

tykki, møguleiki fyri at fáa nakað, ið líknar hesum tænastustovum. Við at broyta eitt sindur uppá uppgávurnar hjá nøkrum av landsins stovnum, soleiðis at hesir kunnu átaka seg uppgávur, ið hava við ráðgeving til vinnulívið at gera. Í dag hava vit skúlar og stovnar, ið hava holla vitan um framleiðslu, tøkni og handil. Her verður serliga hugsað um teknisku skúlar og Maskinskúlan. Handilsskúlin hevur fólk í starvi, ið hava kunneleika til handil, búskap og marknað. Við at broyta starvs-økið hjá hesum fólk, soleiðis at tey kunnu nýta part av arbeidsúti teirra til arbeiði fyri vinnufyrirtøkur, varð møgulegt at fingið eina skipan, ið líknar henni vit kenna frá grannalondum okkara. Hesin spurningur er gjølla viðgjørdur í arbeiðinum Føroya Export Match. Her verður skotið upp, at hetta arbeiðið verður skipað undir eini vinnustovu, hvørs endamálið er at samskipa henda aktivitet.

Burðardyggar verkætlanir koma ikki av sær sjálvum. Slíkar verkætlanir verða skaptar, har kapitalur, vitan og vinnulív virka væl saman. Grunnurin til vinnufremjandi endamálið kann fáa ein týðningarmiklan leiklut í hesum arbeiði.

Wilhelm Petersen,
Signar Heinesen,
Marnar Jacobsen

Arbeidsloysissskipanin søkir eftir TRYGGINGAR- LEIÐARA

Talan er um nýtt starv á ALS og tryggingarleiðarin kemur at hava beinleiðis tilvísing til stjóran.

ARBEIDSØKI

Viðkomandi kemur at hava ábyrgdina av tryggingarskipanini, herundir dagligu avgreiðsluna av umsóknum, at gera klárt til útgjald og av móttøkuni.

ÚTBÚGVING OG STARVSROYNDIR
Tann, ið settur verður, skal hava holla ástøðiliga útbúgving og royndir innan leiðslu. At hava arbeitt sum málsviðgeri gevur fyrirum, men er tó ongin treyt.

LØN

Verður eftir avtalu.

Starvið skal setast sum skjótast og umsóknarfreistin er úti 10. januar 1995. Nærri fæst at vita um starvið við at venda sær til Tórgerð Nielsen á Arbeidsloysissskipanini. Allar umsóknir verða viðgjørdar í trúnaði. Umsóknir verða at senda til:

ARBEIDSLOYSISSKIPANINA
att.: Tórgerð Nielsen
Postum 22
110 Tórshavn

á BLÁDÝPI

gistirtú væl & bíliga.

Eisini hava vit serligar
vetrar- & vikuskiftis-
prisir.

BLÁDÝPI

Dr. Jakobsensgøta 14-16

Tlf. 11951 Fax. 19451

KOYRIKORT

Privat
sum vinnuligt
– so er tað ...

KOYRISKÚLIN Á ARGJUM

Ring og
bið um tí 12270